

29.12.2006

Dnro 682/4/05

Ratkaisija: Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Liisa Nieminen

YHTEYDENPIDON RAJOITTAMINEN HUOSTAAN OTETUN LAPSEN JA HÄNEN SUKULAISTENSA VÄLILLÄ

1

KANTELU

Kantelija pyysi 3.7.2004 päivätyssä kirjeessään oikeusasiamiestä tutkimaan - - - kaupungin sosiaalitoimiston menettelyä sen evätessä - - - sosiaalilautakunnan huostaan ottamien A:n ja B:n isän puoleisilta sukulaisilta lähes kokonaan mahdollisuuden tavata lapsia. Kantelijan mukaan isän puoleisia sukulaisia ei missään vaiheessa kuultu lapsia koskevissa asioissa.

Kantelija liitti kanteluun myös hänen samasta asiasta aiemmin Itä-Suomen lääninhallitukselle tekemään kanteluun saamansa päätöksen.

Kirjeen mukana oli kantelijan veljen allekirjoittama yksilöity valtakirja kantelijalle.

Kantelija pyysi kirjeessään oikeusasiamiestä tutkimaan myös Itä-Suomen hovioikeuden ratkaisua, joka koski hänen veljensä tuomitsemista lapsen törkeästä seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Tähän olen vastannut kantelijalle.

2

SELVITYS

Kantelun johdosta hankittiin Itä-Suomen lääninhallituksen sosiaali- ja terveysosaston 14.4.2005 päivätty lausunto. Lääninhallitus toimitti myös - - - kaupungin sosiaalijohtajan ja johtavan sosiaalityöntekijän 4.4.2005 päivätyn selvityksen.

Lääninhallitus totesi vastanneensa jo aiemmin kantelijan samasta asiasta tekemään kanteluun. Vastauksessaan 21.5.2004 lääninhallitus oli katsonut, että sosiaalitoimi oli toiminut kantelijan ja hänen veljentyttärensä tapaamisia järjestettäessä lapsen edun mukaisesti.

Selvityksestä käy ilmi, että - - - sosiaali- ja terveyslautakunta oli 18.12.2003 antamallaan päätöksellä rajoittanut B:n ja A:n yhteydenpitoa isäänsä ja äitiinsä 31.12.2005 saakka.

Lääninhallitus totesi lausunnossaan, että päätöstä yhteydenpidon rajoittamisesta muihin sukulaisiin, esimerkiksi kantelijaan, ei ollut ilmeisesti tehty, eikä näitä

sukulaisia ollut kuultu. Yhteydenpitoa oli kuitenkin käytännössä rajoitettu sillä tavoin, että ainakaan kaikkia kantelijan tapaamisia B:n kanssa ei ollut sallittu. Lääninhallitus viittasi tältä osin sosiaalijohtajan ja johtavan sosiaalityöntekijän selvitykseen, jonka mukaan toteutetut rajoitukset olivat olleet lapsen edun vaatimia, eikä lääninhallitus nähnyt aihetta epäillä heidän näkemystään.

Lääninhallituksen mukaan lapsen yhteydenpidosta sukulaisiin tulee neuvotella lapsen vanhempien kanssa sekä lapsen itsensä kanssa, hänen ikänsä ja kehitystasonsa huomioon ottaen. Muiden sukulaisten kuulemista tässä yhteydessä ei lääninhallituksen mukaan voida pitää tarpeellisena, eikä laki edellytä sitä. Edelleen lääninhallitus totesi lausunnossaan, että jos yhteydenpitoa sukulaisiin rajoitetaan vastoin lapsen tai vanhempien tahtoa, asiasta on tehtävä päätös lastensuojelulain 25 §:n mukaisesti, ja lapsella ja vanhemmilla on oikeus hakea päätökseen muutosta. Muilla sukulaisilla ei ole asianosaisen asemaa yhteydenpidosta päätettäessä eikä siten oikeutta tulla kuulluksi eikä saada päätöstä.

Lääninhallituksen mukaan, että jos joku sukulainen nimenomaisesti vaatii sosiaalilautakunnan päätöstä hänen ja lapsen välisestä yhteydenpidosta, päätös täytynee kuitenkin hänelle antaa lasta ja vanhempia ensin kuullen. Lääninhallituksen mielestä kantelija ei liene kuitenkaan tällaista päätöstä vaatinut.

- - - sosiaali- ja terveyslautakunnan selvityksessä todetaan, että yhteydenpidon rajoittamisesta ei ole katsottu tarpeelliseksi keskustella laajemmin sukulaisten kanssa eikä heitä ole lain mukaan tarpeen kuulla. Asiantuntijalausuntojen ja tapaamisten yhteydessä tehtyjen havaintojen perusteella on perusteltua syytä olettaa, että yhteydenpito aiheuttaa ilmeisen selvän vaaran lasten kehitykselle. Erityisesti B:lle tapaamiset ovat olleet hyvin traumatisoivia, ja hän taantuu lähes kaikesta, mikä muistuttaa menneestä. Siksi on katsottu tässä vaiheessa aiheelliseksi rajoittaa kaikkien sukulaisten yhteydenpitoa.

Kantelija antoi vastineen 25.9.2006.

3 RATKAISU

Lastensuojelulain (1983/683) 25 §:n mukaan sosiaalilautakunta voi siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään, rajoittaa sijaishuollossa olevan lapsen oikeutta tavata vanhempiaan ja muita hänelle läheisiä henkilöitä sekä pitää heihin yhteyttä,

- 1) jos siitä on ilmeisen selvästi vaaraa lapsen kehitykselle tai turvallisuudelle; tai
- 2) jos se on välttämätöntä vanhempien, sijaisperheen, laitoksen muiden lasten tai laitoksen henkilöstön turvallisuuden vuoksi.

Laissa tai asetuksessa ei määritellä tarkemmin, keitä "läheisiin henkilöihin" luetaan, mutta kirjallisuudessa (Jouko Narikka et al.: Sosiaaliterveyspalvelujen lainsäädäntö käytännössä, s. 295–296) on lähdetty siitä, että lapselle läheisiä

ovat ne henkilöt, jotka ovat tosiasiallisesti pitäneet yhteyttä lapseen ennen sijaishuoltoa ja sijaishuollon aikana.

Lähtökohtaisesti yhteydenpidosta sijaishuollossa olevan lapsen ja hänen huoltajiansa ja vanhempiensa kanssa pyritään sopimaan, ja suunnitelma lapsen ja hänen läheistensä yhteydenpidosta kirjataan lastensuojelulain 11 §:n mukaiseen huoltosuunnitelmaan. Jos sopiminen käy mahdottomaksi ja lapsen etu vaatii yhteydenpidon rajoittamista, on asiasta tehtävä kirjallinen päätös, johon voidaan hakea muutosta.

Nyt kyseessä olevassa tapauksessa on nimenomaisin päätöksin rajoitettu vain vanhempien yhteydenpitoa sijaishuollossa oleviin lapsiinsa. Tämä on pääteltävissä - - - sosiaali- ja terveyslautakunnan pöytäkirjanotteesta (18.12.2003). Sosiaalijohtajan ja johtavan sosiaalityöntekijän Itä-Suomen lääninhallitukselle 17.10.2003 antamasta lausunnosta käy ilmi, että huoltosuunnitelmaan on kirjattu muiden sukulaisten tapaamisista seuraavasti "läheisten sukulaisten tapaamisesta sopivat perhekodin vanhemmat tarpeen mukaan konsultoiden sosiaalitointa". Samasta lausunnosta käy ilmi, että päätöksen B:n vierailujen rajoittamisesta kesällä 2002 kumminsa luokse teki johtava sosiaalityöntekijä.

Em. sosiaalijohtajan ja johtavan sosiaalityöntekijän lausunnossa todetaan - - - lastenpsykiatrian poliklinikan kantaan vedoten, että myös isoäidin (isän äidin) luona vierailuilla voi olla haitallisia seurauksia ja että esim. isän valokuvien katselu voi aiheuttaa haitallisia seurauksia. Valvottuina käynnit ovat kuitenkin mahdollisia.

Koska asiakirjoista käy ilmi, että lasten täti ja B:n kummi (kantelija) on esittänyt sosiaalitoimelle tyytymättömyytensä tapaamisten suhteen, katson, että asia olisi tullut ottaa tarkemmin esille huoltosuunnitelmaa seuraavan kerran tarkistettaessa. Sosiaalijohtajan ja johtavan sosiaalityöntekijän 17.10.2003 antamassa selvityksessä niin luvattiinkin tehdä, mutta myöhemmistä asiakirjoista ei käy nimenomaisesti ilmi, tapahtuiko niin. Koska asiasta ei mainita myöhemmissä selvityksissä, päättelen, että niin ei tapahtunut. Jos taas tapaamisista ei neuvotteluissa päästy yksimielisyyteen, asiasta olisi tarvittaessa kantelijan osalta pitänyt tehdä nimenomainen, muutoksenhakukelpoinen päätös.

Käsitykseni mukaan - - - sosiaalitoimessa on menetelty virheellisesti, kun B:n yhteydenpidon rajoittamisesta hänen kummitätiinsä (kantelijaan) ei ole tehty lastensuojeluasetuksen (1983/1110) 9 §:ssä edellytettyä päätöstä.

4

TOIMENPITEET

Saatan käsitykseni - - - sosiaali- ja terveyslautakunnan tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän lautakunnalle jäljennöksen tästä päätöksestäni.